

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SAMARADORLIGINI OSHIRISH
ISTIQBOLLARI.

ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ
КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.

PROSPECTS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE CREDIT PORTFOLIO
OF COMMERCIAL BANKS.

Panjiyev Xumoyun Xamza o'g'li

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

Iqtisodiyot fakulteti Moliya kafedrasida magistranti

Панджиев Хумоюн Хамза угли

Каршинского инженерно-экономического института

Магистрант кафедры «Финансы» факультета экономики

Panjiyev Khumoyun Khamza oglu

Faculty of Economics, Qarshi Engineering-Economics Institute

A master's student at the Department of Finance

Annotatsiya: Mazkur maqola tijorat banklari faoliyatida muhim o'rin tutuvchi kredit portfeli samaradorligini oshirish masalalariga bag'ishlangan. Maqolada kredit portfeli tushunchasi, uning tuzilishi, samaradorligini baholash mezonlari va unga ta'sir etuvchi omillar tahlil etilgan. O'zbekiston tijorat banklarining kredit portfeli holati va rivojlanish tendensiyalari, shuningdek, xalqaro tajriba asosida kredit portfeli samaradorligini oshirishning istiqbolli yo'nalishlari yoritib berilgan. Maqolada kredit risklarini boshqarish, diversifikatsiya, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mijozlar bilan ishlash sifatini oshirish kabi muhim omillar alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Kredit portfeli, samaradorlik, kredit riski, diversifikatsiya, innovatsiyalar, moliyaviy barqarorlik, risklarni boshqarish, bank aktivlari, kredit siyosati.

Аннотация: Данная статья посвящена вопросам повышения эффективности кредитного портфеля, который играет важную роль в деятельности коммерческих банков. В статье анализируется понятие кредитного портфеля, его структура, критерии оценки его эффективности и факторы, влияющие на него. Освещены состояние и тенденции развития кредитного портфеля коммерческих банков

Узбекистана, а также перспективные направления повышения эффективности кредитного портфеля на основе международного опыта. В статье выделены такие важные факторы, как управление кредитным риском, диверсификация, внедрение инновационных технологий и повышение качества работы с клиентами.

Ключевые слова: Кредитный портфель, эффективность, кредитный риск, диверсификация, инновации, финансовая устойчивость, управление рисками, активы банка, кредитная политика.

Annotation: This article is devoted to the issues of increasing the efficiency of the loan portfolio, which plays an important role in the activities of commercial banks. The article analyzes the concept of the loan portfolio, its structure, criteria for assessing its efficiency and factors affecting it. The state and trends of the loan portfolio of commercial banks of Uzbekistan, as well as promising areas for increasing the efficiency of the loan portfolio based on international experience are covered. The article highlights such important factors as credit risk management, diversification, implementation of innovative technologies and improving the quality of work with clients.

Key words: Loan portfolio, efficiency, credit risk, diversification, innovation, financial stability, risk management, bank assets, credit policy.

Kredit portfeli samaradorligini oshirishning asosiy yo‘nalishlari

1. Kredit riskini boshqarishning takomillashtirilishi: Kredit riskini boshqarish kredit portfeli samaradorligini oshirishning muhim tarkibiy qismidir. Bu borada quyidagi amaliyotlar muhim ahamiyatga ega:

- Kredit skoring sistemalarini yaxshilash: Mijozlarning kredit layoqatini baholashda zamonaviy statistik usullar va algoritmik modellar qo‘llash, kredit riskini aniqroq baholashga imkon beradi.
- Risklarni diversifikatsiya qilish: Kreditlarni turli sektorlar, mijozlar toifalari va geografik hududlar o‘rtasida taqsimlash, konsentratsiya riskini kamaytiradi.
- Kredit monitoringi: Kreditlarni muntazam monitoring qilish, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni erta aniqlash va o‘z vaqtida choralar ko‘rishga imkon beradi.
- Kredit siyosatini takomillashtirish: Kredit berish mezonlari va shartlarini doimiy ravishda qayta ko‘rib chiqish va takomillashtirish, kredit riskini kamaytirishga yordam

beradi.

Texnologik innovatsiyalarni qo'llash: Raqamli texnologiyalarni joriy etish, kredit portfeli samaradorligini oshirishda katta imkoniyatlar ochadi. Bu borada quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyatga ega:

Onlayn kreditlash platformalarini yaratish: Mijozlarga masofadan turib kredit olish imkoniyatini beradigan onlayn platformalar, kredit berish jarayonini tezlashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi.

Avtomatlashtirilgan kredit jarayonlari: Kredit ariza berish, baholash, tasdiqlash va monitoring kabi jarayonlarni avtomatlashtirish, xarajatlarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi.

Mijozlar bilan ishlashni yaxshilash: Kredit portfeli samaradorligini oshirish uchun mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni yaxshilash muhimdir:

Mijozlarga yo'naltirilgan xizmatlar: Mijozlarning ehtiyojlarini qondiradigan moslashuvchan kredit mahsulotlarini taklif qilish, mijozlar sodiqligini oshiradi.

Mijozlarga maslahat berish: Moliyaviy savodxonlik dasturlari orqali mijozlarga kreditlarni to'g'ri boshqarish bo'yicha maslahat berish, kredit riskini kamaytiradi.

Mijozlarning ehtiyojlarini o'rganish: Kredit mahsulotlarini takomillashtirish va yangi mahsulotlar yaratish uchun mijozlarning ehtiyojlarini muntazam ravishda o'rganib borish muhimdir.

Kredit portfelini diversifikatsiya qilish: Kredit portfelini diversifikatsiya qilish orqali, risklarni kamaytirish va barqaror daromad olishga erishish mumkin:

Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: Kichik va o'rta biznesga kreditlar berish orqali, iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shish va bankning kredit portfelini diversifikatsiya qilish.

Iste'mol kreditlarini kengaytirish: Iste'mol kreditlari, bankka barqaror daromad keltirishi va kredit portfelini diversifikatsiya qilishga yordam beradi.

Yangi sektorlarga kredit berish: Iqtisodiyotning yangi rivojlanayotgan sektorlariga investitsiyalar kiritish, bankning kredit portfelini diversifikatsiya qilish va rentabelligini oshirishga yordam beradi.

Tijorat banklarining kredit portfelini samaradorligini oshirish istiqbollari

Raqamli bank xizmatlarining yana ham rivojlanishi: Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi kredit portfelini boshqarishda yanada samaraliroq yechimlarni taqdim etadi. Sun'iy intellektga asoslangan kredit qarorlarini qabul qilish tizimlari, blokcheyn texnologiyasi va katta ma'lumotlar tahlili, kredit risklarini kamaytirish va operatsion xarajatlarni pasaytirishga yordam beradi.

Kredit portfelini boshqarishning Global standartlarini joriy etish: Kredit portfelini boshqarishda global standartlarni (masalan, Bazel qo'mitalari tavsiyalari) joriy etish orqali xalqaro moliya bozorlariga integratsiya jarayonini jadallashtirish va kredit riskini kamaytirish mumkin.

Yangi kredit mahsulotlarini ishlab chiqish: Banklar innovatsion kredit mahsulotlarini ishlab chiqish orqali, mijozlarning turli xil ehtiyojlarini qondirish va o'z raqobatdoshligini oshirishi mumkin. Masalan, yashil kreditlar, ta'lim kreditlari va mikro kreditlar kabi yangi kredit mahsulotlari talabga ega.

Tijorat banklari kredit portfeli samaradorligini oshirish, risklarni kamaytirish va raqobatbardoshligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Kredit riskini boshqarish, texnologik innovatsiyalarni joriy etish, mijozlar bilan ishlashni yaxshilash, va diversifikatsiya kabi yo'nalishlar orqali banklar o'z kredit portfeli samaradorligini oshirishlari mumkin. Kelajakda raqamli texnologiyalarning yanada rivojlanishi, ekologik va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga rioya qilish, va innovatsion kredit mahsulotlarini ishlab chiqish banklarga yanada ko'proq imkoniyatlar yaratadi. Bu esa, o'z navbatida banklarning moliyaviy barqarorligini va rentabelligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tijorat banklarining kredit portfelida samaradorlikni oshirishning asosiy yo'nalishlari

Raqamli transformatsiya: Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi banklar uchun kredit jarayonlarini optimallashtirishda yangi imkoniyatlar ochmoqda:

Barqaror kreditlash: Barqaror kreditlash tamoyillarini joriy etish, banklarning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi va uzoq muddatli o'sishni ta'minlaydi:

Kredit risklarini prognozlash: Kredit risklarini aniq prognoz qilish, banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim shartidir:

Kredit riskini baholash modellarini yaxshilash: Zamonaviy statistik modellar, mashinali o'qitish algoritmlari va neyron tarmoqlardan foydalanish, kredit riskini aniq baholashga

imkon beradi.

Makroiqtisodiy omillarni hisobga olish: Makroiqtisodiy omillar (inflyatsiya, ishsizlik darajasi, valyuta kursi) kredit riskiga ta'sirini tahlil qilish, risklarni oldindan baholashda muhimdir.

Mijozlarning xulq-atvorini tahlil qilish: Mijozlarning kredit to'lovlari bo'yicha o'tmishdagi xulq-atvorini tahlil qilish, kelajakda to'lovlarni amalga oshirish ehtimolini prognozlashga yordam beradi.

Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiyligi: Mijozlarning ma'lumotlarini himoya qilish uchun zamonaviy kiberxavfsizlik texnologiyalari va ma'lumotlar maxfiyligini ta'minlash, banklarning obro'sini saqlash va ishonchni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa:

O'zbekiston tijorat banklari aktivlarining tarkibida kreditlar eng yuqori salmoqni egallaganligi sababli banklarning likvidligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlash bevosita kredit portfelini sifatiga bog'liq. O'z navbatida, banklar kredit portfelining sifatini yaxshilash kredit riskini boshqarish amaliyotini takomillashtirish zaruriyatini yuzaga keltiradi. Kredit operatsiyalarini amalga oshirishda muammoli kreditlarning yuzaga kelishi, ularning buxgalteriya hisobini xalqaro standartlari talablari asosida tartibga solishni zaruriyat qilib qo'ymoqda. Ushbu zaruriyatdan kelib chiqib, tijorat banklarida kreditlar bo'yicha to'lash va ehtimoliy yo'qotishlar zahiralarini jarayolari hisobini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining "Pul-kredit siyosatining 2022-yil va 2023-2024 – yillar davriga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari".
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, "Statistik-byulleteni" – 2018, 2019, 2020, 2021, 2022-yillar ma'lumotlari.
3. Rasulov T.S. va Ziyodilloev X.R., "Tijorat banklari kredit portfelini optimallashtirish yo'nalishlari", Monografiya, Toshkent-2024.
4. Otamurodov H.H. "Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishni takomillashtirish", PhD ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. Avtoreferati. Toshkent-2019.

5. Mohammad J. M., "Optimal Bank Loan Portfolio in Iranian's Banks", Research Journal of Finance and Accounting, ISSN 2222-1697, Vol.4, No.2, 2013.
6. Ziyodilloev X.R., "Tijorat banklari kredit portfelini optimallashtirish", PhD. Ilmiy Darajasini olish uchun yozilgan diss. Avtoreferati. Toshkent – 2024.